

Adnominal or adverbial?

Eva Skaftø Jensen

The Danish Language Council

Dansk
Sprognævn

Changes in Danish grammar

- Research project on grammatical change in Danish 1800-2000

- Jørgen Schack



- *Funded by The Danish Ministry of Culture*

Dansk
Sprognævn

Adverbs with and without *-t*

en særlig(t) interessant problemstilling
'a particularly interesting issue'

de sang smukt
'they sang beautifully'

Adverbs with and without *-t*

en særlig(t) interessant problemstilling
'a particularly interesting issue'

hun foreslog det dristigt
'she suggested it boldly'

(Adverbs ending in *-lig* [li] and *-ig* [i] have different origin, but in Modern Danish, they behave in the same way).

Adverbs based on adjectives, with and without *-t*

hun læste avisen omhyggelig-t

‘she read the-paper carefully’

cf.

en omhyggelig rengøring

‘a careful cleaning’

Adjectives recruited as adverbs, word-forms

derived adjectives

-lig/-ig; e.g. *omhyggelig* ‘careful’

-som; e.g. *langsom* ‘slow’

compounded adjectives

-fuld; e.g. *sorgfuld* ‘mournful’

-løs; e.g. *tankeløs* ‘thoughtless’

simplex adjectives

smuk ‘beautiful’

streng ‘strict’

The expansion of adverbial *-t*

Jacob Baden (1785: 150) stipulates that adverbs ending in *-lig* and *-ig* should not take *-t*.

Rasmus Rask (1787-1832) and N.M. Petersen (1791-1862):
- the forms with *-t* are due to (undesirable) Swedish influence
(Skautrup 1953:373)

Axel Sörensen, monograph 1887

Henrik Galberg Jacobsen, historical reviews (2010: 56; 2019: 109-110)

Semantics

"Concrete" or "literal" (preference for *-t*), e.g. manner adverbs.



"Abstract", "weakened" or "non-literal" (preference for no *-t*), e.g. degree adverbs and sentence adverbs.

Sörensen 1887; and Wiwel 1901, and many more.

Semantics

”*Retskrivningsordbogen*” ‘Dictionary of orthography’

1955 – the Sørensen rule

- *han kan stave rigtig* *han kan ikke rigtig stave*
- ‘he can spell correctly’ ‘he can’t really spell’

1986 – modified Sørensen rule – in some adverbs, *-t* was now optional

- *han kan ikke rigtig(t) stave*
- ‘he can’t really spell’

2024 – even more *-t*’s

Attestations 19th century

*[han] nærmede .. sig hende meget **hyppig***

‘[he] neared .. REFL her very **frequently**’

*et for **tidlig** født Lam*

‘a too **early** born lamb’

*Otto løb og legede **lystig** med Drengene*

‘Otto ran and played **merrily** with the-boys’

Goldschmidt 1853-1857

Dansk
Sprognævn

Attestations 19th century

*Silvius trak **forsigtig** sit Værktøj til sig*

‘Silvius drew **carefully** his tools towards himself’

P.M. Møller 1824 [1843]

*den høie fyldige Blondine, som **langsom** reed ham forbi*

‘the tall buxom blonde, who **slowly** rode him by’

Goldschmidt 1853-1857

*Manuel gik **rastløs** op og ned ad Gulvet*

‘Manuel walked **restlessly** up and down the-floor’

Wied 1899

Han vendte sig **harmfuld** om imod mig

‘he turned REFL **resentfully** around towards me’

Drachmann 1876

Dansk
Sprognævn

Attestations 19th century

Silvius trak **forsigtig** sit Værktøj til sig

'Silvius drew **careful** his tools towards himself'

P.M. Møller 1824 [1843]

den høie fyldige Blondine, som langsom reed ham forbi

'the tall buxom blonde, who slow rode him by'

Goldschmidt 1853-1857

Manuel gik **rastløs** op og ned ad Gulvet

'Manuel walked **restless** up and down the-floor'

Wied 1899

Han vendte sig **harmfuld** om imod mig

'he turned REFL **resentful** around towards me'

Drachmann 1876

Dansk
Sprognævn

Gender, adjectives

sg.	common	-Ø	<i>høj-Ø</i> 'loud'
	neuter	-t	<i>høj-t</i> 'loud'

e-n høj-Ø lyd

'a.C loud-C sound(C)'

e-t høj-t brag

'a-N loud-N bang(N)'

hun sang højt 'she sang loudly'

højt begavet 'highly gifted'

sg.	common	-Ø	<i>særlig-Ø</i> 'special'
	neuter	-t	<i>særlig-t</i> 'special'

e-n særlig-Ø begivenhed

'a.C special-C occasion(C)'

e-t særlig-t øjeblik

'a-N special-N moment(N)'

særlig interessant 'especially interesting'

særlig-t interessant 'especially interesting'

Attestations 19th century

*Silvius trak **forsigtig** sit Værktøj til sig*

'Silvius drew **careful**-c his tools towards himself'

P.M. Møller 1824 [1843]

*den høie fyldige Blondine, som **langsom** reed ham forbi*

'the tall buxom blonde, who **slow**-c rode him by'

Goldschmidt 1853-1857

*Manuel gik **rastløs** op og ned ad Gulvet*

'Manuel walked **restless**-c up and down the-floor'

Wied 1899

*Han vendte sig **harmfuld** om imod mig*

'He turned REFL **resentful**-c around towards me'

Drachmann 1876

Dansk
Sprognævn

Bridging contexts

- Bridging contexts are the contexts where reanalysis may take place (e.g. Heine 2002)

*Silvius trak **forsigtig** sit Værktøj til sig*

‘Silvius drew **careful-ly** his tools towards himself’

*den høie fyldige Blondine, som **langsom** reed ham forbi*

‘the tall buxom blonde, who **slow-ly** rode him by’

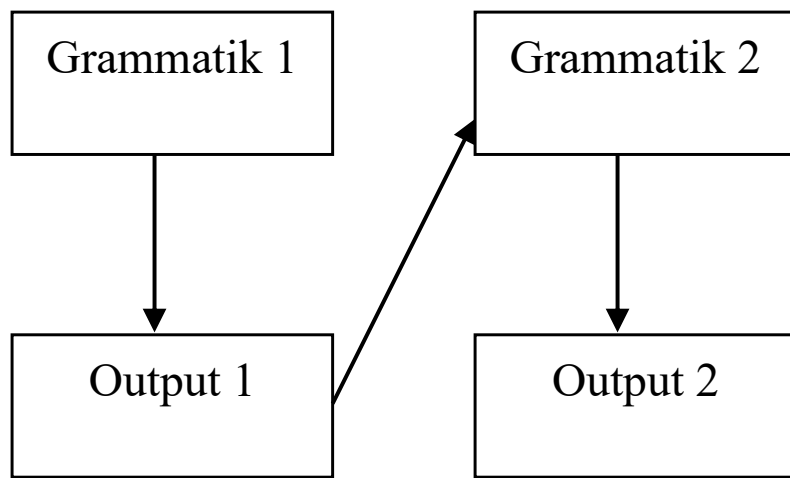
*Manuel gik **rastløs** op og ned ad Gulvet*

‘Manuel walked **restless-ly** up and down the-floor’

Han vendte sig **harmfuld** om imod mig

‘he turned REFL **resentful-ly** around towards me’

Reanalysis and bridging contexts



*Silvius trak **forsigtig** sit Værktøj til sig*

‘Silvius drew **careful-ly** his tools towards himself’

Adverbial or adnominal function?

adnominal interpretation possible:

<i>sagde/svarede</i> ('said/answered') X with/without <i>-t</i>	1870-1900	Which form is the most frequent?
tankefuld	15	without <i>-t</i>
tankefuldt	4	
<i>"Ja, der er naturligvis brugt meget," sagde William <u>tankefuld</u>. (Bang 1880)</i>		
aandeløs	4	without <i>-t</i>
aandeløst	0	
<i>"Og – hvis min Mand", sagde Hanne <u>aandeløs</u>.</i>		

tankefuld 'thoughtfull'; *aandeløs* 'breathless'

Corpus 1870-1900

Dansk
Sprognævn

Adverbial or adnominal function?

adnominal interpretation unlikely:

<i>sagde/svarede</i> ('said/answered') X with/without <i>-t</i>	1870-1900	Which form is the most frequent?
<i>tør</i>	0	
<i>tørt</i>	37	with <i>-t</i>
– <i>Gottliebsen er desuden gift, sagde Albrecht <u>tørt</u>.</i> (Schandorph 1878)		
<i>tonløs</i>	0	
<i>tonløst</i>	14	with <i>-t</i>
"Man takker ved at tie," sagde hun <u>tonløst</u> . (Michaëlis 1892)		

tør 'dry'; *toneløs* 'toneless'

Corpus 1870-1900

Dansk
Sprognævn

Bridging contexts and switch contexts

- Bridging contexts are the contexts where reanalysis may take place

*Silvius trak **forsigtig** sit Værktøj til sig*

‘Silvius drew **careful-ly** his tools towards himself’

- Switch contexts are the contexts where only a new interpretation is possible

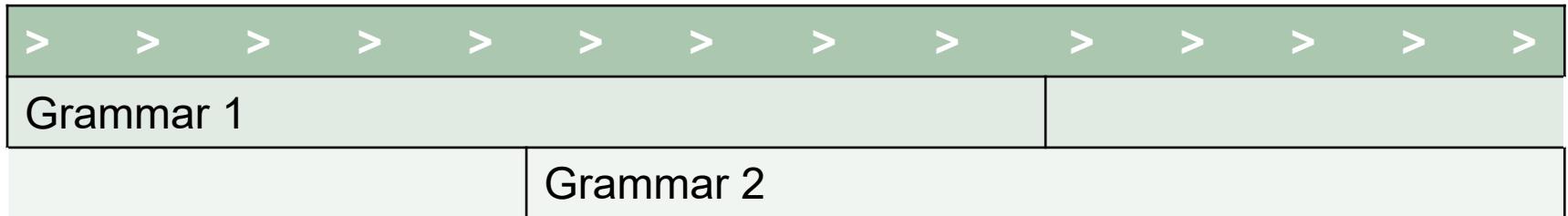
*Gottliebsen er desuden gift, sagde Albrecht **tørt**.*

‘Gottliebsen is by-the-way married, said Albrecht **dryly**’.

(e.g. Heine 2002)

Reanalysis and expansion

- New grammar may replace old grammar.
- Intermediate time with variation.



Forms without -t

*Vand-et randt **hastig***

‘water-DEF.N ran **quickly**’

Goldschmidt 1853-1857

*et Par af dens Kammerater udførte denne
Forsvindingskunst ligesaa **behændig***

‘a couple of its mates performed this
disaperance-act just-as **swiftly**’

Gjellerup 1896

Dansk
Sprognævn

Forms with *-t*

Tid-en gaar ogsaa meget **hurtigt**.

‘time-DEF.C goes also very **quickly**’

Wulff 1836

De dybe Psalmetoner rungede **mægtigt** og **høitideligt**.

‘the deep psalmtones boomed **mightily** and **solemnly**’

Ingemann 1826

Dansk
Sprognævn

Then and now

	19th Century Danish		Modern Danish (2017)	
	without <i>-t</i>	with <i>-t</i>	without <i>-t</i>	with <i>-t</i>
Manner, e.g. <i>hastig(t)</i> , <i>grundig(t)</i> 'quickly', 'carefully'	X	(X)	-	X
Time, e.g. <i>daglig(t)</i> , <i>ugentlig(t)</i> 'daily', 'weekly'	X	(X)	(-)	X
Stance, e.g. <i>rolig(t)</i> , <i>dårlig(t)</i> 'calmly'*', 'hardly'	?	?	(-)	X
Degree, e.g. <i>rigtig(t)</i> , <i>uendelig(t)</i> 'really', 'infinitely'	X	(X)	X*	X*

X = significantly most frequent
 (X) = occurrences do exist, but the other form is significantly most frequent
 X* the frequency of forms with and without *-t* is highly lexically dependent
 - = no occurrences
 (-) = sporadic occurrences
 ? = the data are too few to conclude anything

General tendency – a shift from significantly more forms **without -t** (19th century) to significantly more forms **with -t** (Modern Danish); change completed in manner adverbs, almost completed in most temporal adverbs, not completed in degree adverbs.

Bonus slides

Two corpora, then and now

19th Century Danish

Literature and private letters (2.75 m. words)

+ Literature 1870-1900 (19.3 m. words)

Modern Standard Danish

Newspaper texts 2017 (57.5 m. words)

Adjectives recruited as adverbs, in function

Modern Danish

*han vågner **tidligt***
'he wakes-up early'

*hun går **langsomt***
'she walks slowly'

*de er **stærkt** bevægede*
'they are strongly moved'

19th century Danish

tidlig(t)
'early'

langsom(t)
'slowly'

stærk(t)
'strongly'

The history of adverbial forms

-(l)ige These forms dates back to before 1500. In the early part of the period 1500-1700, they are the most frequent.

cf. *nødige* 'reluctantly', *daglige* 'daily'

-(l)igen In the same period (1500-1700), forms ending in *-en* are also common.

cf. *nødigen* 'reluctantly', *dagligen* 'daily'

-(l)ig Bare forms start to appear in the 17th century and - as first the forms with *-(l)ige* and later the forms with *-(l)igen* recede - they become increasingly common in the 18th and 19th centuries.

cf. *nødig* 'reluctantly', *daglig* 'daily'

-(l)igt *-t* as an adverbial suffix becomes regularly used in the 19th century. The forms without distinct adverbial endings made it possible to add a *-t* as a marker of adverbial function.

cf. *nødigt* 'reluctantly', *dagligt* 'daily'

Simpleks

Eksempler på adverbial brug af former uden *-t*

Kogebog 1616

- steeg dem at de bliffue **smuck** brune
- indtil Vandet begynder at bliffue **smuck** klart oc reent

ODS, lemma *streng*:

- **streng** katholsk. Hauch.SR.I.30.
- **streng** videnskabelig. Kierk.XI.117. Hjort.KritLit.III.168

Adverbielt -e

Eksempler på adverbielt -e

- **alffuerlige** oc **strenge** han da bød. Rævebog 1555
- en **grumme** heslig Skikkelse. Lærde Tidener.1732
- det er en **aabenbare** falsk Tanke. Ewald. 1743-1781
- En saadan Erklæring (kan) just ikke **strikte** . . siges at vanære den, der afgiver samme. P.A. Heiberg. 1758-1841

Modern Standard Danish, variation

Functional matters: degree adverbs

en særlig(t) interessant problemstilling
'a particularly interesting issue'

And lexical: some degree adverbs

alvorlig(t) syg 'seriously ill' (strong preference for -*t*)

rigtig(t) godt 'really good' (strong preference for no -*t*)

Functional and lexical matters: temporal adverbs

midlertidig(t) (strong preference for -*t*)
'temporarily'

foreløbig(t) (strong preference for no -*t*)
'preliminarily'

Different adverbial functions

Manner

*den smager **dejligt***

‘it tastes lovely’

Stance

*du kan **roligt** sidde der*

‘you may easily sit there’

Time, space etc.

*der er hvidt **indvendigt***

‘it is white on-the-inside’

Degree

*vi er kommet **rimeligt** bagud*

‘we have come fairly behind’

(literal meaning)

(bleached meaning)

Lexicalised adverbs with *-t*

- *snart*, adv. 'soon' (*snar*, adj. 'fast')
- *godt* adv. 'slightly more than' (*god*, adj. 'good')
- *vist* adv. 'presumably' (*vis*, adj. 'certain')

MÅDE	
-(l)ige	<i>Hielp at ieg kand vdrette min Handel, Ærinde oc Bestilling nyttelige oc vel.</i> Sthen Bønner 1577
-(l)igen	<i>krîg begyndes letteligen, men endes besværligen.</i> Moth ca. 1700
-(l)ig	<i>det var meget tâbelig sagt.</i> Moth ca. 1700
-(l)igt	<i>at forstaa og oversætte det rigtigt.</i> Madvig (medio 1800-tal) if. Sörensens
TID	
-(l)ige	<i>om Winteren reigner det her daglige</i> C. Smith 1559
-(l)igen	<i>og af Hiertet dagligen bede, at GUD vil lade Eders Kongl. Mayttz Aar vare frem og frem ..</i> Kingo 1674
-(l)ig	<i>mand skal tilig blive gammel mand, om mand vil lenge leve.</i> Moth ca. 1700
-(l)igt	<i>Uhret gaaer en Time for tidligt</i> VSO
GRAD	
-(l)ige	<i>al wlycke, som dog er wsigelige megen.</i> Peter Tidemand 1564, Kalkar
-(l)igen	<i>forfærdeligen stôrt.</i> Moth ca. 1700
-(l)ig	<i>Det er dog rigtig tungt, At miste sin Forstand.</i> Oehlenschläger 1805
-(l)igt	<i>Bjerget er forfærdeligt steilt. Heiberg 1812</i>

Representative examples from the 19th century, manner

Manner adverbs ('quickly')	19th century	Which form is the most frequent?
hastig, adv. function	186	without -t significantly most frequent
hastigt, adv. function	51	

*Skyerne jog **hastig** hen over de gyngende Trætoppe.* (Gjellerup 1896)

*Konsulen talte **hastigt** og stødvis.* (Wied 1899)

Manner adverbs ('carefully')	19th century	Which form is the most frequent?
grundig, adv. function	15	no significant difference
grundigt, adv. function	7	

*da har du ikke **grundig** eftertænkt den Sag.* (Ingemann 1825)

*der gives Evner hos Barnet, som ikke **grundigt** udvikles uden ved Naturvidenskab.* (Ørsted 1850)

Representative examples from the 19th century, degree

Adv. of degree ('infinitely much')	19th century	Which form is the most frequent?
uendelig meget	16	without -t significantly most frequent
uendeligt meget	1	

*Har De ikke lagt Mærke til, at vi Fruentimmer er saa **uendelig** meget mindre Fantaster end Mændene?* (J.P. Jacobsen 1880)

*For den uendelige Fornuft vil **uendeligt** meget mere være muligt* (Ørsted 1850)

Adv. of degree ('really good')	19th century	Which form is the most frequent?
rigtig god/godt/gode	23	without -t significantly most frequent
rigtigt god/godt/gode	0	

"Ikke sandt," sagde den gamle Dame, "rigtig kjønt, rigtig godt" (Topsøe 1875)

Representative examples from the 19th century, temporal

temp. adv. ('daily')	19th century	Which form is the most frequent?
dag lig , adv. function	97	without -t significantly most frequent
dag ligt , adv. function	5	

*han betragtede **daglig** Prindsessens Billede* (Ingemann 1826)
*Vi modtog **dagligt** Anmeldelser i hundredeviis* (Bergsøe 1877)

temp. adv. ('regularly')	19th century	Which form is the most frequent?
jev nl ig/jæv nl ig, adv. func.	29	without -t significantly most frequent
jev nl igt/jæv nl igt, adv. func.	9	

*Han var **jævnlig** tvær* (Gjellerup 1896)
*kan det da undre Dig, at jeg elsker den og at min Tanke **jevnl**igt dvæler ved den?* (Bagger 1835)

Degree adverbs with and without -t?

Gradsadverbialer på -ig eller -lig	Aviser 2017	Hvilken form forekommer hyppigst?
alvor lig syg/sygt/syge	11	
alvor ligt syg/sygt/syge	208	med -t signifikant hyppigst
fuldstænd ig rigtig/rightigt/rightige	137	uden -t signifikant hyppigst
fuldstænd igt rigtig/rightigt/rightige	25	
kraft ig faldende/stigende	2	
kraft igt faldende/stigende	42	med -t signifikant hyppigst
rigt ig god/godt/gode	3251	uden -t signifikant hyppigst
rigt igt god/godt/gode	475	
sær lig stor/stort/store	143	uden -t signifikant hyppigst
sær ligt stor/stort/store	70	
væs entlig mere	63	
væs entligt mere	106	med -t signifikant hyppigst

Temporal adverbs with or without -t?

Tidsadverbialer på <i>-ig</i> eller <i>-lig</i>	Aviser 2017	Hvilken form forekommer hyppigst?
er/har jævn lig (lille a)	1	
er/har jævn ligt (lille a)	47	med -t signifikant hyppigst
fx <i>Næsten hver femte barn i 4. til 9. klasse, har jævnlig(t) ondt i hovedet.</i>		
x gange dag lig , ugent lig osv.	5	
x gange dag ligt , ugent ligt osv.	174	med -t signifikant hyppigst
Fx <i>Easy Jet flyver mellem København og Bristol to gange ugentlig(t).</i>		
tid lig om morgenen	0	
tid ligt om morgenen	96	med -t signifikant hyppigst
Fx <i>Direktøren sender ofte en mail meget tidlig(t) om morgenen.</i>		
midlertid ig + supinum (lille a)	6	
midlertid igt + supinum (lille a)	55	med -t signifikant hyppigst
Fx <i>Hun har midlertidigt(t) mistet synet på det ene øje.</i>		
er/har forelø big (lille a)	261	uden -t signifikant hyppigst
er/har forelø bigt (lille a)	56	
Fx <i>Der er foreløbig(t) sat 50.000 kroner af til projektet.</i>		

Adverbs of stance and epistemicity

Holdningsadverbialer på <i>-ig</i> eller <i>-lig</i>	Aviser 2017	Hvilken form forekommer hyppigst?
personlig er/har (F)	2	
personligt er/har (F)	103	med -t signifikant hyppigst
Fx <i>Personlig(t)</i> er jeg vild med den slags små detaljer.		
kan rolig (lille a)	2	
kan roligt (lille a)	110	med -t signifikant hyppigst
Fx <i>Man kan rolig(t)</i> regne med at dommen vil møde modstand i Danmark.		
kan/kunne dårlig (lille a)	1	
kan/kunne dårligt (lille a)	90	med -t signifikant hyppigst
Fx <i>Københavnerne kan dårlig(t)</i> komme frem for vejarbejde.		
Epistemiske adverbialer på <i>-ig</i> eller <i>-lig</i>	Aviser 2017	Hvilken form forekommer hyppigst?
har/er antagelig (lille a)	11	
har/er antageligt (lille a)	1	
Fx <i>De er antagelig(t)</i> alle dygtige.		
har/er formentlig (lille a)	550	uden -t signifikant hyppigst
har/er formentligt (lille a)	21	
Fx <i>Pizza er formentlig(t)</i> verdens mest udbredte italienske ord.		
har/er formodentlig (lille a)	49	uden -t signifikant hyppigst
har/er formodentligt (lille a)	8	
Fx <i>Ministrene har formodentlig(t)</i> handlet i god tro.		

Semanticization?

en **særlig(t)** interessant problemstilling

lovlig(t)

- *lovligt* adv. ‘legally; rightfully’
- *lovlig* adv. ‘too’

en **lovligt** funderet organisation ‘a legally founded organisation’

en **lovligt** frisk udmelding ‘a too cheeky comment’

et **lovlig** købt spil ‘a legally bought game’

et **lovlig** spraglet musikvalg ‘a too colorful selection-of-music’

The endings ***-lig*** and ***-ig*** > ***-(l)ig***

Danish ***-lig*** [li]

English adv. *-ly* (e.g. *bravely*)

Icelandic adj. *-legur* (e.g. *rólegur* ‘calm’) and adv. *-lega* (e.g. *rólega* ‘calmly’)

Danish ***-ig*** [i]

modig ‘brave’, cf. Old Norse *moðugr*

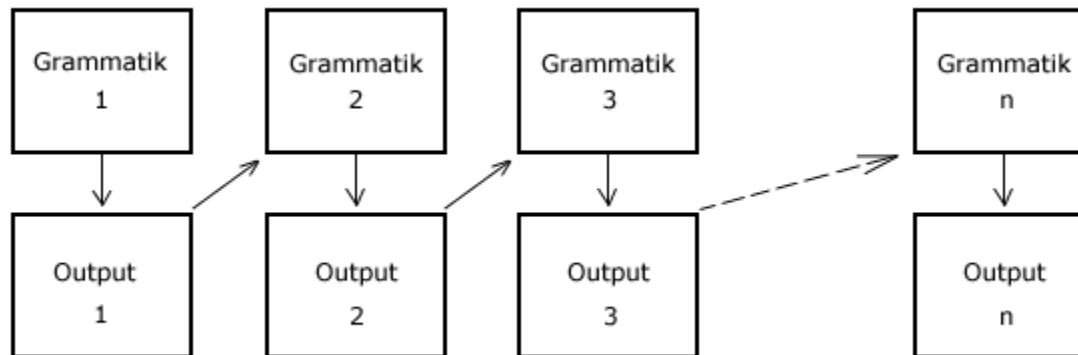
skyldig ‘guilty’, cf. Old Norse *skyldugr*

flittig ‘diligent’, cf. Middle Low Germ. *flittich*

ivrig ‘keen’, cf. Middle Low Germ. *iverich*

> ***-(l)ig***

Reanalysis and expansion



Variation in Modern Standard Danish reflects the results of a diachronic change:

preference for forms **without -t** > preference for forms **with -t**.

The change is not complete – and may never be completed.

The general change is not semantic:

væsentlig mere = *væsentligt mere*
'significantly more' 'significantly more'

tidlig om morgenen = *tidligt om morgenen*
'early in the-morning' 'early in the-morning'

BUT

- functional-semantic differences between subcategories (manner, time etc., stance, degree)
- but no difference following the literal vs. bleached divide ([manner, time etc.] vs. [stance, degree])
- differences in preference for *-t* vs. no *-t* on a lexical level.